

TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ, RIBOJANČIŲ GALIMYBĘ UŽSIIMTI REGLAMENTUOJAMA PROFESIJA AR VERSTIS, PROPORCINGUMO VERTINIMO ATLIKIMO FORMA

<p>Nurodykite vertinamą nuostatą, ribojančią galimybę užsiimti atitinkama reglamentuojama profesija (toliau – Nuostata):</p>	<p>Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo</p> <p>2 straipsnis. Pagrindinės šio Įstatymo sąvokos</p> <p>2. Psichologas – asmuo, Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo nustatyta tvarka įgijęs psichologo kvalifikaciją, registruotas Psichologų registre ir užsiimantis psichologo praktine veikla.</p> <p>3 straipsnis. Reikalavimai psichologų išsilavinimui</p> <p>Psichologo kvalifikacija įgyjama baigus universitetines psichologijos studijų krypties psichologijos bakalauro ir psichologijos magistro studijas arba vientisąsias universitetines psichologijos krypties studijas arba Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstant kaip šiai kvalifikacijai lygiavertę užsienyje ar Lietuvoje įgytą psichologo kvalifikaciją.</p>
<p>Nurodykite reglamentuojamą profesiją dėl kurios yra svarstoma priimti atitinkamą Nuostatą:</p>	<p>Psichologas</p>
<p>Nurodykite kokiomis svarbiomis bendrojo intereso priežastimis yra grindžiama vertinama Nuostata¹:</p>	<p>Visuomenės sveikata. Vartotojų, paslaugų gavėjų ir darbuotojų apsauga.</p>

¹ *Svarbiomis bendrojo intereso priežastimis yra laikomos tokios priežastys kaip viešojo politika, viešasis saugumas, visuomenės sveikata, socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros išsaugojimas, vartotojų, paslaugų gavėjų ir darbuotojų apsauga, tinkamo teisingumo vykdymo užtikrinimas, prekybos sandorių sąžiningumo užtikrinimas, kova su nusikalstamumu ir sukčiavimu, mokesčių slėpimo ir vengimo prevencija bei fiskalinės priežiūros veiksmingumo užtikrinimas, transporto sauga, aplinkos ir miesto aplinkos apsauga, gyvūnų sveikata, intelektinė nuosavybė, nacionalinio istorinio ir meninio paveldo apsauga ir išsaugojimas, socialinės politikos ir kultūros politikos tikslai ir kitos svarbios bendrojo intereso priežastys;*

Reglamentuoti psichologų profesinės kvalifikacijos įgijimo sąlygas numatoma atsižvelgiant į tai, kad nuosekliai daugėja gyventojų, susiduriančių su psichikos sveikatos sunkumais dėl šeimos, darbo aplinkybių ar kitų socialinių-ekonominių aspektų, šios tendencijos tapo dar aktualesnės pandeminiu laikotarpiu. Psichologai tampa vis reikalingesni verslo įmonėse, viešojo administravimo institucijose bei nevyriausybiniuose organizacijose, teikiančiose paslaugas įvairaus amžiaus gyventojų grupėms skirtingais tikslais. Dėl šios priežasties labai svarbūs tampa klausimai, susiję su jų veiklos pagrįstumo, tinkamo reglamentavimo, kokybiškų paslaugų teikimo ir atsakomybės už suteiktas nekokybiškas ar neetiškas paslaugas įteisinimo.

Lietuvoje medicinos psichologų praktinę veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas Nr. XIII-3222, kitų praktinių sričių psichologų veiklas reglamentuoja priklausomai nuo jų praktinės veiklos poįstatyminiai teisės aktai, tokie kaip švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 21 d. įsakymas Nr. ISAK 1522 „Dėl Psichologų kvalifikacijos ir išsilavinimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“, švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. V-1215 „Dėl Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1549 „Dėl mokyklos psichologo asistento pavyzdinio pareigybės aprašo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. A1-487 „Dėl Socialinių paslaugų srities darbuotojų pareigybių sąrašo patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. A1-317 „Dėl Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. A1-334 „Dėl Mobilųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. A1-28 „Dėl Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“, Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. A1-353 „Dėl Kompleksinės pagalbos teikimo vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, pagalbos centre rekomendacijų patvirtinimo“. Bendro psichologų praktinę veiklą reglamentuojančio teisės akto stoka neužtikrina, kad šias paslaugas teiktų tik atitinkamą išsilavinimą ir žinias turintys specialistai. Psichologai, kurie

Pažymėtina, kad sąvokos „viešojo politika“, „visuomenės saugumas“ ir „visuomenės sveikata“ yra Europos Sąjungos teisės sąvokos, tiesiogiai kylančios iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 52 straipsnio. Šias sąvokas Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) nuosekliai aiškino siaurąja prasme, tai reiškia, kad turi kilti reali ir rimta grėsmė pagrindiniam visuomenės interesui, o valstybė, kuri remiasi šiais viešojo intereso tikslais, turi parodyti su tuo susijusią riziką (Žr. ESTT 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimą byloje C-257/05, 25 punktą).

vykdo reglamentuotą veiklą (pvz., medicinos psichologai) turi atitikti nustatytus reikalavimus teikdami paslaugas tiek privačiame, tiek valstybiniame sektoriuje, tačiau psichologų veikla, kuri nėra reglamentuota, gali būti teikiama nesant reikiamos kvalifikacijos.

Atsižvelgiant į tai, numatomu reglamentavimu siekiama apsaugoti psichologines paslaugas gaunančius asmenis nuo nekokybiškų paslaugų ne tik valstybiniame, bet ir privačiame sektoriuje. Teikiant nekvalifikuotas paslaugas, neturint reikiamo išsilavinimo ir žinių, paslaugas gaunantis asmuo patiria ne tik finansinių nuostolių, bet tam tikrais atvejais galimai padaroma žala jo psichikos ir / ar emocinei sveikatai (pavyzdžiui, tais atvejais, kai privaciai paslaugas teikiantis, neturintis reikiamo išsilavinimo ir žinių asmuo laiku nepastebi psichikos ir elgesio sutrikimų simptomų, kuriems būtinas gydymas teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas bei nenusiunčia paslaugas gaunančio asmens šioms paslaugoms gauti, o toliau pats teikia paslaugas ir blogina paslaugas gaunančio asmens psichikos sveikatą).

Kitas reikšmingas reglamentavimo aspektas – didėjantis valstybės, savivaldybių įstaigų, įmonių, verslo ir kitų organizacijų sąmoningumas rūpintis darbuotojų emocine sveikata, šių specialistų pagalba taip pat siekiama organizacijų efektyvesnio valdymo, psichologinio klimato gerinimo, personalo politikos stiprinimo. Nereguliuojama šios srities psichologų veikla ir neturinčių tinkamo išsilavinimo ir žinių asmenų įsidarbinimas psichologo pozicijoje gali lemti ir neefektyvų įstaigų, įmonių ar organizacijų finansinių, žmoniškųjų išteklių naudojimą, ir prastus veiklos rezultatus. Pažymėtina, kad ir turintys išsilavinimą psichologai, galimai atlikę netinkamus veiksmus savo veikloje, ir toliau galės tęsti savo profesinę veiklą – jokio mechanizmo, leidžiančio svarstyti specialisto kompetenciją ar etiką nėra.

Psichologijos profesijos reglamentavimas yra glaudžiai susijęs socialinių paslaugų kokybe ir efektyvumu: psichologinė pagalba yra kaip sudedamoji socialinių paslaugų dalis, kuri gali ženkliai prisidėti prie didesnio klientų savarankiškumo, jų elgesio pokyčių, geresnės integracijos į visuomenę. Psichologai darbinami vaikų, neįgaliųjų globos namuose, vaikų dienos centruose, jaunimo organizacijose, socialinių paslaugų centruose, yra vieni iš kompleksinių paslaugų savivaldybėse teikėjų, tačiau iki šiol nėra bendrų reikalavimų šiai profesijai prižiūrėti, spręsti jos atstovų kvalifikacijos ar etikos vertinimą.

Psichologai dirba ir teisėsaugos institucijose, kuriose siekiama tinkamai vykdyti teisingumą. Psichologo pareigybę įsteigus teisme siekiama užtikrinti ikiteisminiame tyrime ir teismo procese dalyvaujančių asmenų – nepilnamečių (iki 18 m.), mažamečių (iki 14 m.) – kvalifikuotą apklausą, suteikti jiems tinkamą psichologinę pagalbą, įvertinti jų raidos

ypatumus, psichologines, asmenybės ir raidos problemas. Teismo psichologai dalyvauja baudžiamajame (dalyvavimas ikiteisminiame tyrime ir (ar) teismo procese) ir civiliniame (vaiko nuomonės išklausymas ir kt.) procesuose, kuriuose yra apklausiami vaikai ir, išskirtiniais atvejais, kiti pažeidžiami proceso dalyviai. Psichologo darbo vietos kuriamos ir įkalinimo įstaigose, probacijos tarnybose, ir pan. Šios srities psichologai turi itin svarbų vaidmenį tiek dėl pažeidžiamų grupių atstovavimo, tiek dėl resocializacijos ir reintegracijos procesų. Visgi bendros sistemos jų veiklos reguliavimo ir priežiūros valstybė neužtikrina.

LRV 2018 m. balandžio 9 d. nutarimu Nr. 338 patvirtintas Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo administravimo ir apmokėjimo psichologams tvarkos aprašas, kuris nustato psichologų, pageidaujančių dalyvauti nepilnamečių liudytojų, nukentėjusiųjų, įtariamųjų, kaltinamųjų ar specialių apsaugos poreikių turinčių nukentėjusių asmenų Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nurodytais atvejais, sąrašo administravimo tvarką, reikalavimus psichologams, pageidaujantiems būti įrašytiems į sąrašą, psichologų pasitelkimą atliekant apklausas ir apmokėjimo psichologams tvarką. Aprašo nuostatos netaikomos ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūrų, teismų psichologams, kurie yra minėtų įstaigų ir institucijų darbuotojai.

Švietimo sistemos psichologai dirba ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose, pedagoginėse psichologinėse ir švietimo pagalbos tarnybose. Teikiamos psichologinės pagalbos paskirtis – stiprinti mokinių psichologinį atsparumą ir psichikos sveikatą, prevencinėmis priemonėmis skatinti saugios ir palankios ugdymuisi aplinkos mokykloje kūrimą, padėti mokiniams atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais) ir tai reglamentuoja Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas Nr. I-1489.

Švietimo sistemoje su Pasirengimo įgyvendinti Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45¹ straipsniu nuostatas 2021–2024 metų veiksmų planu bei įtrauktimi taip pat didėja mokyklos psichologų poreikis bei siekis suteikti švietimo įstaigų bendruomenėms tinkamą psichologinę pagalbą. Vaikai yra viena pažeidžiamiausių visuomenės grupių, tad nustatyti mokinio psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas ir padėti jas spręsti, siekiant užtikrinti sėkmingą mokinio įtrauktį į mokyklos bendruomenę ir ugdymosi procesą tampa vienu svarbiausių tikslų. Be to, mokyklos psichologo veiklos sritis labai plati, jie atsakingi ir už mokytojų bei kitų švietimo įstaigos darbuotojų, tėvų gebėjimo bendrauti su mokiniais, turinčiais psichologinių problemų, stiprinimą. Tad nors mokyklos psichologas yra reglamentuota švietimo sistemoje profesija, tačiau dėl didelio psichologų trūkumo mokyklose į šias pozicijas yra priimami ne

	tik mokyklos psichologo kvalifikaciją turintys psichologai, tad bendros sistemos buvimas yra ypač aktualus aspektas švietimo sistemai, siekiant užtikrinti aukšto lygio psichologinę pagalbą mokyklos bendruomenei.
<i>Nurodykite ar vertinama Nuostata nėra grindžiama išskirtinai ekonominėmis ar administracinėmis priežastimis²:</i>	Nuostata nėra grindžiama ekonominėmis ir administracinėmis priežastimis.
<i>Nurodykite ar vertinama Nuostata nėra nei tiesiogiai, nei netiesiogiai diskriminuojanti dėl pilietybės ar gyvenamosios vietos:</i>	Ne.
<i>Pagal toliau nurodytus kriterijus įvertinkite kaip siūloma Nuostata atitinka proporcingumo principą:</i>	
<p>1. Profesine veikla keliamą riziką asmenims, gaunantiems paslaugas, vartotojams, kitiems asmenims, užsiimantiems reglamentuojama profesija, ar trečiosiomis šalims ir ar ši rizika nuostatomis šalinama kaip panašiose veiklos srityse.</p> <p><i>Kokia yra rizika, kurią siekiama sumažinti, ar nauda, kurią siekiama maksimaliai padidinti taikoma Nuostata, siekiant viešojo intereso tikslų? Kaip Nuostata veikia siekiant šių tikslų?</i></p>	<p>Paslaugos gavėjai yra pacientai, mokiniai, šeimos, socialinių paslaugų gavėjai, darbdaviai, darbuotojai, emocinių ir psichologinių sunkumų turintys asmenys ir pan.</p> <p>Sveikatos srityje medicinos psichologų paslaugų teikimo reglamentavimas užtikrina pacientams teikiamų paslaugų saugumą ir kokybę, tačiau ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje teikiamoms paslaugoms reikalavimai nėra reglamentuoti</p> <p>Higienos instituto (toliau – HI) duomenimis, psichikos ir elgesio sutrikimai yra tarp aštuonių labiausiai paplitusių lėtinių ligų ir jų grupių Lietuvoje, užregistruotų sveikatos priežiūros įstaigose 2018 metais. Jungtinės Karalystės (<i>London School of Economics and Political Science</i>) mokslininkai, atlikę gerovės tyrimus visame pasaulyje, teigia, kad depresija ir nerimas yra pagrindinė blogos emocinės savijautos priežastis. Depresija, kuria</p>

² Pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią ESTT praktiką išskirtinai ekonominės priežastys, būtent nacionalinės ekonomikos skatinimas, kenkiant pagrindinėms laisvėms, ir išskirtinai administracinės priežastys, tokios kaip kontrolės atlikimas ar statistikos rinkimas, negali būti svarbiomis bendrojo intereso priežastimis.

Nuostata turėtų veiksmingai prisidėti siekiant užsibrėžto tikslo. Turi būti aiškiai nurodyta konkreti rizika ar nauda, kurią siekiama sumažinti arba padidinti siūloma Nuostata. Turi būti paaiškinta, koku būdu ir kiek konkrečiai Nuostata pasiekiamas konkretus tikslas (-ai).

Jei įmanoma, pateikta analizė turėtų būti pagrįsta faktais, kurie gali parodyti, kad iš tiesų yra atitinkama rizika ir kad Nuostata galėtų sušvelninti šią riziką.

Pastaba: vien bendrų teiginių, kad Nuostata yra naudinga paslaugų kokybei ar vartotojų apsaugai, nepakanka. Jei įmanoma, teiginiai turėtų būti patvirtinti išsamia analize.

per gyvenimą suserga net 25 proc. europiečių, yra pagrindinė nedarbingumo (apie pusę visų, dėl ligos praleistų, dienų) ir žemo produktyvumo priežastis. Taigi, laiku nesuteikus tinkamos pagalbos ir išsivysčius vidutinio sunkumo ir sunkios formos depresijai, dėl netekto darbingumo didesnę finansinę naštą patiria ir Sodra, o darbdavys dėl darbuotojo ligos taip pat galimai netenka dalies pajamų.

Taip pat pažymėtina, kad, PSO duomenimis, depresinis sutrikimas yra viena pagrindinių savižudybės priežasčių, o savižudybė yra antra pagrindinė 15–29 metų amžiaus žmonių mirties priežastis. Asmenims, neturintiems reikiamos kvalifikacijos ir žinių teikiant psichologinio konsultavimo paslaugas, kyla rizika laiku nepastebėti psichikos sveikatos sutrikimo požymių bei padidinti ligos progresavimo ar savižudybės riziką.

Ištaigų, įmonių, organizacijų veikloje nekompetentingas ar išsilavinimo neturintis specialistas didžiausią riziką kelia personalo motyvacijai, darbo ar procesų našumui, tinkamam išteklių naudojimui. Tinkama personalo atranka, efektyvus veiklos vykdymas bei gera darbuotojų emocinė sveikata lemia geresnius veiklos tiek finansinius, tiek kokybinius rezultatus, psichologinių krizinių įvykių suvaldymą. Moksliniai tyrimai rodo, kad 14 proc. krizių darbe yra netikėtos, kitoms galima pasiruošti arba išvis jų išvengti.

Psichologų kvalifikacijos įgijimo, psichologų praktinės veiklos sąlygų reglamentavimas bei registracija Psichologų registre užtikrins, kad psichologines paslaugas teikiantis specialistas atitinka kvalifikacijos reikalavimus bei teikia paslaugas, atitinkančias jo įgytą kvalifikaciją, o atitinkamos kvalifikacijos neturintys asmenys negalės vadintis psichologais ir vykdyti psichologo praktinės veiklos. Tai mažins riziką psichologinių paslaugų gavėjams patekti pas nekvalifikuotą specialistą ir padės išvengti galimų neigiamų neprofesionalios veiklos pasekmių – klaidingo kliento psichologinių problemų priežasčių identifikavimo ir jų pagrindu suteikto netinkamo konsultavimo, kitų psichologinio poveikio priemonių taikymo neigiamų pasekmių klientui (pvz., pablogėjusi kliento emocinė, psichinė savijauta, pablogėję tarpasmeniai santykiai, sumenkusi savivertė ir pan.) Įstatyme nustatytas kvalifikacijos įgijimo, psichologų praktinės veiklos sąlygų reglamentavimas ir registracija Psichologų registre sumažintų šiuo metu esančius netolygumus tarp atskirose srityse veiklą vykdančių psichologų, kai vieniems psichologams yra nustatyti griežti reikalavimai (pvz., norint teikti medicinos psichologo paslaugas nustatytas reikalavimas išsiimti licenciją šioms paslaugoms teikti), o kitų psichologų paslaugų teikimas visiškai nereglamentuojamas (pvz., organizacijų, sporto psichologams ir kt.).

Pažymėtina, kad bakalauro kvalifikacinis laipsnis nurodo, kad psichologas turi psichologinių žinių pagrindus, supranta psichologinių metodų taikymo kontekstus, turi bazinius praktinius įgūdžius. Tačiau tik magistro kvalifikacinį laipsnį turinys psichologai

	<p>turi konkrečiai specializacijai reikalingų žinių bei įgūdžių bei yra parengti savarankiškai profesinei veiklai, todėl šiame įstatymo projekte asmenims, norintiems užsiimti psichologo praktine veikla, keliamas reikalavimas turėti magistro kvalifikacinį laipsnį</p>
<p>2. Kituose teisės aktuose nustatytus reikalavimus, susijusius su svarbių bendrojo intereso priežasčių apsauga, ir jų pakankamumą iškeltam tikslui pasiekti.</p> <p><i>Paaiškinkite, ar ir kaip vertinote, ar galiojančios specifikos ar bendro pobūdžio taisyklės (pvz., produktų saugos įstatymai, vartotojų apsaugos įstatymai, baudos/baudžiamosios sankcijos už neteisėtą profesinės veiklos vykdymą) yra nepakankamos siekiant apsaugoti siekiamą viešojo intereso tikslą?</i></p> <p><i>Nuostata turėtų būti laikoma būtina tik tada, kai esamos nuostatos (tokios kaip produktų saugos įstatymai ar vartotojų apsaugos įstatymai) negali būti laikomos tinkamomis ar tikrai veiksmingomis siekiamam tikslui pasiekti.</i></p>	<p>Šiuo metu Lietuvoje egzistuojantys bendro pobūdžio teisės aktai, pavyzdžiui, Vartotojų teisų apsaugos, Civilinis kodeksas ir kt., neužtikrina paslaugų vartotojų viešojo intereso.</p> <p>Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas nustato, kad asmens sveikatos priežiūra yra valstybės licencijuota fizinių ir juridinių asmenų veikla, tai reiškia, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugas gali teikti tik atitinkamą praktikos licenciją turintys fiziniai asmenys, dirbdami įstaigoje, turinčioje licenciją užsiimti asmens sveikatos priežiūra. Asmens sveikatos priežiūra, kaip licencijuojama veikla, yra reglamentuojama teisės aktais (Medicinos praktikos įstatymas, Slaugos ir akušerijos praktikos įstatymas, Odontologijos praktikos ir burnos priežiūros praktikos įstatymas, Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas), kurie nustato tiek fizinių asmenų, besiverčiančių asmens sveikatos priežiūros specialisto praktika, kvalifikacinius reikalavimus, teises, pareigas, kompetenciją, atsakomybę, tiek juridiniams asmenims, užsiimantiems asmens sveikatos priežiūra, keliamus reikalavimus. Teisės aktais nustatyta, kokie specialistai priskiriami asmens sveikatos priežiūros specialistams, kokios yra licencijuojamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos ir kokie keliami šių paslaugų teikimo reikalavimai.</p> <p>Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatyme nustatyti reikalavimai asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais. Asmuo, siekiantis atlikti teismo psichiatrijos ekspertizės, privalo atitikti minėto įstatymo 6–7 straipsniuose nustatytus reikalavimus ir turėti teismo psichiatrijos eksperto kvalifikaciją.</p> <p>Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas apibrėžia, kas gali teikti psichologinę pagalbą, kokį kvalifikacinį laipsnį psichologas turi būti įgijęs bei kokia yra psichologinės pagalbos paskirtis. Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas ir Pedagoginių psichologinių tarnybų darbo organizavimo tvarkos aprašas aiškiai nubrėžia veikos sritis, pareigas, darbo pobūdį ir atsakomybę. Psichologų, teikiančių pagalbą mokiniui, atestacijos nuostatos reglamentuoja psichologų, teikiančių psichologinę pagalbą, kompetencijos ir praktinės veiklos įvertinimo bei kvalifikacinių kategorijų suteikimo tvarką.</p> <p>Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. A1-334 „Dėl Mobiliųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašo</p>

	<p>patvirtinimo“ patvirtintas Mobiliųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašas įtvirtina kvalifikacinius reikalavimus, funkcijas, darbo tvarką Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos mobiliosiose komandose dirbantiems vyriausiesiems specialistams psichologams.</p> <p>Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2021 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. A1-492 „Dėl Akredituotos socialinės priežiūros teikimo reikalavimų patvirtinimo“ patvirtinti Akredituotos socialinės priežiūros teikimo reikalavimai, tarp kurių įtraukti reikalavimai socialines priežiūros paslaugas teikiančiam personalui. Kai atitinkamas socialinės priežiūros paslaugas teikia psichologai, numatoma, kad jie turi būti įgiję šiai profesijai reikalingą teisės aktuose nustatytą išsilavinimą. Nesant jokių kvalifikacinių reikalavimų paslaugos tiekėjams ar jų teikiamoms paslaugoms, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba taip pat neturi galimybių apginti galimai pažeistas šių paslaugų vartotojų teises.</p>
<p>3. Nuostatos atitiktį siekiamam tikslui ir sistemiškumo principui, kaip jis apibrėžtas Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte.³</p> <p><i>Ką siūloma Nuostata siekiama apsaugoti (kas yra paslaugos gavėjai: vartotojai, pacientai, profesijos atstovai)?</i></p> <p><i>Trečiosios šalys (ar profesinė veikla turi įtakos ne tik tiems, kurie moka už tokią paslaugą)?</i></p> <p><i>Ar vertinate ir kaip vertinate, ar tikslo siekiama nuosekliai ir sistemingai?</i></p> <p><i>Ar buvo vertinamos panašios veiklos, ar panašūs sektoriai ir ten esanti rizika ir kaip su ja tvarkomasi?</i></p> <p><i>Siekiant atitikti proporcingumo principo reikalavimą,</i></p>	<p>Paslaugos gavėjai yra pacientai, mokiniai, šeimos, socialinių paslaugų gavėjai, darbdaviai, darbuotojai ir pan.</p> <p>Įstatymo projekto nuostata siūloma užtikrinti saugias ir kokybiškas psichologų paslaugas nepriklausomai nuo to, ar jos teikiamos viešajame, ar privačiame sektoriuje, t. y., kad psichologo paslaugas teiktų tik atitinkamos kvalifikacijos, nuolat besitobulinantys specialistai. Įstatymo projekto nuostata siūloma apsaugoti tiek šios profesijos atstovus, tiek jų paslaugomis besinaudojančius vartotojus.</p> <p>Kaip jau minėta, asmenų, neturinčių tinkamos kvalifikacijos teikiamos paslaugos gali turėti neigiamų pasekmių tiek valstybės biudžetui, tiek darbdavių pajamoms, tiek šeimai, atskiriems asmenims ar bendruomenėms.</p> <p>Buvo vertinamas viešųjų paslaugų sektoriaus asmens sveikatos paslaugų, socialinės apsaugos ir švietimo srityse reglamentavimas. Medicinos psichologų praktinę veiklą (asmens sveikatos paslaugų sritis) reglamentuoja Lietuvos Respublikos asmens sveikatos</p>

³ „2. Teisėkūroje vadovaujamasi šiais principais: <...>

7) sistemiškumo, reiškiančiu, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliojusių kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.“

Nuostata turėtų būti tinkama ir pakankama užtikrinti, kad būtų pasiektas tikslas.

Nuostata turėtų būti laikoma tinkama norimam tikslui pasiekti tik tuo atveju, jei ji iš tikrųjų atspindi siekį nuosekliai ir sistemingai pasiekti tą tikslą (be prieštaravimų ar nenuoseklumo), pavyzdžiui, kai panaši rizika, susijusi su tam tikra veikla, yra sprendžiama panašiu būdu.

priežiūros praktikos įstatymas Nr. XIII-3222, kitų praktinių sričių psichologų veiklas reglamentuoja priklausomai nuo jų praktinės veiklos poįstatyminiai teisės aktai, tokie kaip švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 21 d. įsakymas Nr. ISAK 1522 „Dėl Psichologų kvalifikacijos ir išsilavinimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“, švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. V-1215 „Dėl Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1549 „Dėl mokyklos psichologo asistento pavyzdinio pareigybės aprašo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. A1-334 „Dėl Mobiliųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. A1-28 „Dėl Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašo patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. A1-353 „Dėl Kompleksinės pagalbos teikimo vaikams, galimai nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, pagalbos centre rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2021 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. A1-492 „Dėl Akredituotos socialinės priežiūros teikimo reikalavimų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. kovo 10 d. įsakymu Nr. A1-133 „Dėl Kompleksiškai teikiamų paslaugų šeimai 2016–2023 m. veiksmų plano patvirtinimo“. Šiose srityse paslaugas teikti gali tik nustatytus kvalifikacinius reikalavimus atitinkantys specialistai.

Įstatymu nustačius visiems psichologams bendrus kvalifikacinius reikalavimus, reglamentavimas visų sričių psichologams bus bendras, o ne fragmentinis, kaip yra dabar.

4. Poveikį laisvam asmenų ir paslaugų judėjimui Europos Sąjungoje, vartotojų pasirinkimo galimybėms ir teikiamų paslaugų kokybei.

Ar įvertinate Nuostatos poveikį konkurencijos laipsniui rinkoje?

Ar įvertinate Nuostatos poveikį paslaugų kokybei?

Ar įvertinate Nuostatos poveikį vartotojų pasirinkimui?

Nuostatos įteisinimas užtikrintų vienodų reikalavimų taikymą viešajame ir privačiame sektoriuje bei užtikrintų psichologo vardo naudojimo apsaugą. Taigi tikėtina, kad ir paslaugų, teikiamų viešajame ir privačiajame sektoriuje, kokybė turėtų suvienodėti.

Psichologijos studijų krypties apraše nurodoma, kad bakalauro studijos turi būti orientuotos į psichologijos žinių pagrindų suteikimą ir sudaryti sąlygas įgyti supratimą apie psichologiją kaip teorinę ir praktinę discipliną. Per šias studijas turi būti nagrinėjamos pagrindinės psichologijos teorijos, psichologijos žinių ir metodų taikymo kontekstai, ugdomi baziniai praktiniai įgūdžiai. Psichologijos studijų programose, be kitų, turi būti

Ar įvertinote Nuostatos poveikį poveikiui laisvam asmenų ir paslaugų judėjimui Sąjungoje?

Nuostata turėtų būti atsižvelgta į pagrindinį reguliavimo poveikį paslaugų vartotojams. Nors vartotojų apsauga ir profesinės veiklos kokybės užtikrinimas teoriškai galėtų būti naudojami pateisinant daugelį priemonių (visada, jei analizė yra pagrįsta faktais ir yra pakankamai gili), kiti aspektai, pavyzdžiui, reguliavimo poveikis kainoms, konkurencingumas, vartotojų pasirinkimas ar laisvas judėjimas, galėtų tai atsverti.

Pavyzdžiui, reguliuojant priskirtas veiklas, kurioms taikomi specialūs kvalifikacijos reikalavimai, teisės akto projekto rengėjas negali apriboti savo analizės prielaida, kad tai automatiškai pagerins vartotojų apsaugą ir (arba) paslaugų kokybę. Be to, kvalifikacijos reikalavimai, reikalaujantys specifinių įgūdžių įgijimo, nebūtinai užtikrina aukštą proceso ar paslaugų teikimo ar net rezultatų kokybę. Taip pat reikėtų atsižvelgti į kitus aspektus, pavyzdžiui, ar toks naujas reguliavimas gali sumažinti rinkoje veikiančių paslaugų teikėjų skaičių ir ar toks paslaugų teikėjų skaičiaus sumažėjimas galėtų neigiamai paveikti paslaugų kokybę, įskaitant paslaugos prieinamumą mažiau pasiturintiems vartotojams dėl sumažėjusio paslaugų teikėjų skaičiaus.

Galiausiai reikėtų atsižvelgti į reguliavimo poveikį laisvam judėjimui tiek išvykstančių, tiek atvykstančių specialistų paslaugų požiūriu. Teisės akto projekto rengėjas turėtų įvertinti, ar/ir kokią įtaką vertinama Nuostata turėtų

taikomi studijų metodai, suteikiantys galimybę ugdyti pagrindines psychologui reikalingas kompetencijas: stebėjimu ir savistaba grįsti metodai, kritinė analizė ir vertinimas, tyrinėjimo ir eksperimentavimo metodai bei tarpasmeninių gebėjimų ugdymo metodai. O dėstymas psichologijos magistrantūros studijose turi būti nukreiptas į pasirengimą savarankiškai profesinei veiklai ir, nepriklausomai nuo šakos specifikos, antrosios studijų pakopos studijose, greta kitų metodų, turi būti taikomi šie metodai:

- atvejų analizės metodai, atskleidžiantys aiškinamąjį ir technologinį psichologijos teorijų potencialą individo, grupės, situacijos ir visuomenės lygmeniu;
- psichologinio vertinimo ir konsultavimo pratybos, parodančios žinojimo ir supratimo naudą modeliuojant tinkamiausią psichologinės intervencijos strategiją;
- mokymasis prižiūrimosios praktikos vietoje, padedantis integruoti teorines bei praktines žinias ir stiprinti gebėjimą argumentuoti profesinį sprendimą esant neišsamiai ar prieštaringai informacijai, formuoti įgūdį valdyti netikėtumus, kylančius taikant psichologines žinias bei gebėjimus, parengti, plėtoti ir įgyvendinti tikslus atitinkančias intervencijas.

Taigi, magistro kvalifikacinis laipsnis nurodo, kad psichologas turi ne tik bazinių teorinių žinių, tačiau ir konkrečiai specializacijai reikalingų žinių bei įgūdžių.

Pažymėtina, kad kasmet Lietuvos universitetai parengia apie 200 psichologijos magistrų, kurie ženkliai papildo paslaugų teikėjų skaičių. Taigi, psichologų trūkumo rinkoje įtvirtinus šią nuostatą neatsirastų.

Nuostatos įtvirtinimas vartotojų pasirinkimo galimybių nesumažins.

Laisvam asmenų judėjimui nuostatos dalinai turės įtaką: asmuo, atvykdamas iš kitos užsienio valstybės, privalės atitikti psichologams keliamus kvalifikacinius reikalavimus.

<p><i>tarpvalstybiniam ES mobilumui.</i></p>	
<p>5. Mažiau ribojančių priemonių, nei priskirtos veiklos rūšys⁴, taikymo galimybes, kai siekiama tik apsaugoti vartotojų teises, jei keliama rizika apsiriboja tik asmens, užsiimančio reglamentuojama profesija, ir vartotojo santykiais ir neturi neigiamo poveikio trečiosioms šalims.</p> <p><i>Ar svarstėte galimybę taikyti mažiau ribojančias priemones šiems tikslams pasiekti?</i></p> <p><i>Kai Nuostata pateisinama tik vartotojų apsauga ir kai nustatyta rizika apsiriboja specialisto ir vartotojo santykiais ir todėl neturi neigiamos įtakos trečiosioms šalims, teisės aktų projekto rengėjas turėtų įvertinti, ar jų tikslą būtų galima pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis nei priskirti atitinkamas veiklas profesionalams.</i></p> <p><i>Teisės akto projekto rengėjas turėtų palyginti nagrinėjamą Nuostatą ir alternatyvias, mažiau ribojančias priemones, kurios leistų pasiekti tą patį tikslą, tačiau nustatytų mažiau apribojimų.</i></p>	<p>Netaikoma</p>
<p>6. Nuostatos teigiamą ar neigiamą poveikį, būtinumą ir atitiktį siekiamam tikslui, kai ji taikoma su kitais reikalavimais, jau ribojančiais galimybes užsiimti</p>	<p>6.1. Saugomas psichologo profesinis vardas užtikrins, kad paslaugas teiks tik reikiamą profesinę kvalifikaciją įgiję ir aukštą kompetenciją turintys specialistai.</p> <p>Tačiau medicinos psichologams atsiranda dvigubas reglamentavimas.</p>

⁴ **Priskirtos veiklos rūšys** – profesinė veikla ar profesinės veiklos rūšių grupei priskiriama veikla, kurią vykdyti pagal įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas tiesiogiai ar netiesiogiai gali tik asmenys, užsiimančys reglamentuojama profesija ir turintys reikiamą profesinę kvalifikaciją, įskaitant atvejus, kai veikla sutampa su kitų reglamentuojamų profesijų veikla. Veiklos rūšių priskyrimas yra profesijos reglamentavimo forma. (2020 m. spalio 28 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1218 “Dėl teisės aktų projektų nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis, proporcingumo vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo” (toliau – Nutarimas Nr. 1218) tvarkos aprašo 3 d. 3.1 p.)

reglamentuojama profesija, tokiais kaip:

6.1. priskirtos veiklos rūšys, saugomas profesinis vardas⁵ ar kiti reikalavimai, nustatyti reglamentuojamai profesijai;

6.2. pareiga vykdyti tęstinį profesinį tobulinimąsi;

6.3. atitinkamos profesinės veiklos vykdymo, etikos ar priežiūros taisyklės;

6.4. privaloma narystė ar registracija profesinėje organizacijoje ar institucijoje, kai reikalaujama turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją;

6.5. kiekybiniai apribojimai, susiję su leidimų užsiimti reglamentuojama profesija skaičiumi, nustatomu mažiausiu ar didžiausiu darbuotojų, vadovų ar konkrečias profesines kvalifikacijas turinčių asmenų skaičiumi;

6.6. teisės aktuose nustatytos sąlygos dėl juridinio asmens teisinės formos, valdymo, privalomo įmonės akcijų įsigijimo, jų skaičiaus ar balsavimo teisės, kai jos susijusios su leidimu užsiimti reglamentuojama profesija;

6.7. teritoriniai apribojimai, jei valstybės administraciniuose vienetuose nustatomas skirtingas užsiėmimo reglamentuojama profesija teisinis reguliavimas;

6.8. ribojamos galimybės užsiimti reglamentuojama profesija, kai ja norima užsiimti kartu su kitais asmenimis sudarius sutartį;

6.9. draudimas ar kitos asmeninės ar kolektyvinės apsaugos priemonės, susijusios su profesine

6.2. Psichologo kvalifikaciją įgijusiam specialistui bus nustatytas privalomas kvalifikacijos tobulinimas (ne mažiau 40 val. per 5 metus) taip užtikrinant, kad psichologo praktine veikla užsiimtas asmuo nuolatos atnaujintų savo žinias ir kompetenciją. Tačiau medicinos psichologams jau dabar numatyta pareiga tobulinti kvalifikaciją bei numatytas privalomų kvalifikacijos tobulinimo valandų skaičius yra didesnis, nei siūloma įstatymo projekte: privalomojo tobulinimo trukmė – ne mažiau kaip po 60 val. kas 5 metai arba tobulinimo trukmė turi būti proporcinga metų skaičiui, t. y. vidutiniškai po 12 val. kasmet, skaičiuojant nuo asmens sveikatos priežiūros praktikos licencijos (toliau – licencija) išdavimo dienos.

Jei medicinos psichologas profesinę kvalifikaciją yra įgijęs prieš dvejus metus ar anksčiau, neturi licencijos, bet kreipiasi dėl jos išdavimo, jis turi privalomai tobulinti savo kvalifikaciją priklausomai nuo to, kiek praėjo laiko nuo profesinės kvalifikacijos įgijimo:

jei praėjo daugiau nei dveji, bet ne daugiau kaip treji metai – 48 val.;

jei praėjo daugiau nei treji, bet ne daugiau kaip ketveri metai – 72 val.;

jei praėjo daugiau nei ketveri, bet ne daugiau kaip penkeri metai – 96 val.;

jei praėjo daugiau kaip penkeri metai – 120 val.

6.3. Kvalifikacinius reikalavimus atitinkantis ir psichologo praktine veikla ketinantis užsiimti asmuo taip pat turės pateikti rašytinį įsipareigojimą laikytis Lietuvos psichologų profesinės etikos kodekso. Psichologų etikos kodekso pažeidimus nagrinės Etikos komitetas.

Etikos komitetui antrą kartą per kalendorinius metus priėmus sprendimą, kad psichologas šiurkščiai pažeidė psichologo etiką: šiurkščiai elgėsi ir (ar) žemino psichologo paslaugų gavėjo orumą; pasinaudojo pareigomis, norėdamas sau gauti neteisėtą pajamų arba dėl kitokių asmeninių paskatų; seksualiai priekabiavo prie psichologo paslaugų gavėjo; sukčiavo ar atliko vagystę iš psichologo paslaugų gavėjo; būdamas neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų teikė psichologo paslaugų gavėjui paslaugas; atliko kitą veiklą, kuria buvo šiurkščiai pažeistos psichologo paslaugų gavėjo teisės, – 1 metams nuo Lietuvos psichologų etikos komiteto sprendimo dėl antro šiurkštaus pažeidimo

⁵ Saugomas profesinis vardas – profesinis vardas, kuriuo norint naudotis profesinėje veikloje ar profesinės veiklos rūšių grupės veikloje pagal įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas tiesiogiai ar netiesiogiai reikalaujama turėti profesinę kvalifikaciją, o naudojantis juo netinkamai taikomos sankcijos. Reikalavimas turėti saugomą profesinį vardą yra profesijos reglamentavimo forma (Nutarimu Nr. 1218 patvirtinto tvarkos aprašo 3 d. 3.2. p.).

<p>atsakomybe;</p> <p>6.10. kalbos žinių, būtinų užsiimti reglamentuojama profesija, lygis;</p> <p>6.11. teisės aktuose nustatyti mažiausi ir (arba) didžiausi įkainiai, taikomi paslaugų gavėjui;</p> <p>6.12. reikalavimai dėl reklamos turinio ar viešinimo būdo, susiję su reglamentuojama profesija.</p> <p><i>Paaiškinkite, ar ir kaip vertinote Nuostatos poveikį kartu su kitais esamais reikalavimais? Paaiškinkite, kaip Nuostata, kartu su kitais reikalavimais prisidėtų pasiekti tą patį (-us) tikslą (-us) ir ar ji būtina.</i></p> <p><i>Remiantis ESTT praktika, nacionaliniai teisės aktai turėtų būti vertinami kaip visuma, atsižvelgiant į įvairias atitinkamas taisykles, kuriomis siekiama užtikrinti nurodytą tikslą.</i></p> <p><i>Teisės akto projekto rengėjas turėtų atlikti išsamų aplinkybių, kuriomis priimama ir įgyvendinama Nuostata, vertinimą ir visų pirma išnagrinėti naujų ar pakeistų Nuostatų poveikį kartu su kitais reikalavimais, ribojančiais galimybę užsiimti profesine veikla.</i></p>	<p>įsigaliojimo dienos.</p> <p>Taip siekiama užtikrinti paslaugų kokybę bei paslaugų vartotojų pasitikėjimą dėl informacijos konfidencialumo ir kitų etikos reikalavimų laikymosi.</p> <p>6.4. Lietuvoje privalomo reikalavimo būti psichologus vienijančios organizacijos nariu nėra. Įstatymo projektu numatoma registracija Psichologų registre.</p> <p>6.5. Netaikoma</p> <p>6.6. Netaikoma</p> <p>6.7. Netaikoma.</p> <p>6.8. Netaikoma.</p> <p>6.9. Netaikoma.</p> <p>6.10. Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu 6 straipsniu nustatyta, kad valstybės ir savivaldos institucijų, įstaigų, tarnybų vadovai, taip pat tarnautojai ir pareigūnai, policijos, teisėsaugos tarnybų, ryšių, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitų gyventojų aptarnavimo įstaigų vadovai, tarnautojai ir pareigūnai turi mokėti valstybinę kalbą pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytas kalbos mokėjimo kategorijas. Poveikis bus teigiamas psichologinių paslaugų gavėjams, kadangi bus užtikrintas visų psichologų paslaugos teikimas lietuvių kalba.</p> <p>6.11. Netaikoma.</p> <p>6.12. Netaikoma.</p>
<p>7. Profesinės veiklos ar jai priskirtų veiklos rūšių apimtį ir reikalaujamą profesinę kvalifikaciją.</p> <p><i>Paaiškinkite, ar ir kaip vertinote profesijai priskirtos veiklos ir reikalaujamos profesinės kvalifikacijos ryšį?</i></p> <p><i>Kuo platesnė priskirtų veiklų sritis, tuo didesnė išimtinė teisė yra suteikta teikti šias paslaugas.</i></p> <p><i>Peržiūrint priskirtas veiklas reikia atsižvelgti į reikalaujamą</i></p>	<p>Netinkamai suteikta psichologinė pagalba, ypač ankstyvame amžiuje, gali lemti emocinius ar / ir neurologinius sutrikimus, depresiją bei stabdyti vaiko fizinę raidą. Vyresniame amžiuje tai gali lemti savižalą ar net savižudybės riziką. Tad tinkama psichologo kvalifikacija ir nuolat tobulinamos kompetencijos yra vienas svarbiausių aspektų teikiant psichologinę pagalbą ir tinkamai nustatant problemą ir jos kilmės priežastis.</p> <p>Darbo (organizacijos) psichologo netinkamai suteiktos paslaugos tiek teikiant individualias ir (ar) grupines konsultacijas darbuotojams, tiek įgyvendinant personalo politiką, tiek dalyvaujant organizacijos pokyčių valdyme, gali lemti prastą darbuotojų psichologinę</p>

kvalifikacijos lygį, palyginti su profesijai priskirtų užduočių sudėtingumu (kuo mažiau sudėtingos šios užduotys, tuo mažiau yra pagrindo priskirti šią veiklą). Taip pat reikėtų atsižvelgti į autonomiją ir atsakomybės lygį atliekant tas užduotis (kuo mažiau atsakomybės turi profesionalas, vykdydamas šias užduotis, tuo mažiau yra pagrindo priskirti šią veiklą konkrečiai profesijai).

būseną, žemą darbovietės mikroklimatą, neefektyvų konfliktų valdymą, darbuotojų gerovę organizacijoje, neefektyvius darbuotojų mokymus ar atrankas ir vertinimus, organizacinę kultūrą bei vidinę komunikaciją.

Socialinių paslaugų įstaigose dirbančių psichologų netinkamai suteiktos paslaugos lemia asmens polinkį į didesnę socialinę atskirtį, neturintys tinkamos kvalifikacijos socialinių paslaugų įstaigų psichologai negeba atpažinti ir identifikuoti problemos / sutrikimo bei netinkamai suteikia pagalbą sprendžiant asmeninio bei šeimos gyvenimo sunkumus, tarpasmeninius konfliktus, psichologines krizes.

Mokyklos psichologo netinkamai suteiktos paslaugos gali lemti neobjektyvius vertinimus dėl mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių nustatymo, netinkamų rekomendacijų dėl pagalbos mokiniui, mokyklai parengimo, gali lemti prastą mokinių, visos mokyklos bendruomenės mikroklimatą, neefektyvų konfliktų krizinių situacijų valdymą.

Kvalifikacinių reikalavimų nustatymas turės teigiamą įtaką:

- ugdant profesinį tapatumą;
- siekiant apsaugoti psichologinių paslaugų gavėjus nuo neprofesionalaus psichologo paslaugų teikimo;
- gerinant psichologo paslaugų teikimą;
- gerinant psichologo paslaugų teikimo etikos ir vertybių supratimą.

8. Atliekamų užduočių sudėtingumą ir reikalavimą, kad jų vykdytojai turėtų atitinkamą profesinę kvalifikaciją, profesinio rengimo ar patirties lygį, pobūdį ar trukmę.

Ar įvertinate sąsają tarp užduočių sudėtingumo ir reikalaujamos profesinės kvalifikacijos (atsižvelgiant į reikalaujamo rengimo lygį, pobūdį ir trukmę)?

Psichologų atliekamos užduotys yra gana sudėtingos:

- testų, kuriais siekiama nustatyti tokias psichines, fizines ir kitas charakteristikas, kaip intelektas, gebėjimai, polinkiai, gabumai, potencialas ir pan., planavimas ir atlikimas, jų rezultatų aiškinimas, vertinimas ir konsultavimas šiais klausimais;
- paveldimumo, socialinių, profesinių ir kitų veiksnių poveikio asmenybės mąstymui ir elgesiui analizavimas;
- konsultacijos ir terapiniai pokalbiai su individualiais ir grupėmis, taip pat tolesnis jų stebėjimas;
- būtinų ryšių palaikymas, pavyzdžiui, su šeimos nariais, mokymo įstaigomis ar darbdaviais, galimų problemų sprendimo variantų siūlymas;
- psichologinių veiksnių tyrimai diagnozuojant, gydant ir užkertant kelią psichiniams susirgimams, emociniams ir asmenybės sutrikimams ir jų aptarimas su atitinkamais

	<p>specialistais;</p> <ul style="list-style-type: none"> - pasiekimų, diagnostinių ir prognostinių testų, skirtų mokytojams planuoti mokymo metodus ir turinį, sudarymas; - apklausų ir mokslinių tyrimų darbinės atsakomybės, darbo grupių, motyvacijos, priežiūros ir vadybos klausimais atlikimas; - teorijų, modelių ir metodų žmogaus elgesiui aiškinti ir aprašyti kūrimas. <p>Visų sričių psychologams priskirtos atliekamos užduotys yra sudėtingos ir reikalaujančios specifinių žinių, savarankiškų sprendimų, todėl būtinas atitinkamas pasirengimas šias užduotis atlikti, t. y. magistro išsilavinimas.</p> <p>Šiuo metu švietimo sistemoje dirbantys psychologai bei medicinos psychologai privalo turėti psichologijos magistro kvalifikacinį laipsnį,</p>
<p>9. Galimybę įgyti profesinę kvalifikaciją alternatyviais būdais.</p> <p><i>Ar apsvarstėte alternatyvias galimybes įgyti reikiamą profesinę kvalifikaciją (pvz., kitas rengimo galimybes arba rengimo ir profesinės patirties derinį ir pan.)?</i></p> <p><i>Kai Nuostata susijusi su kvalifikacijos reikalavimais, šis kriterijus reikalauja, kad būtų įvertintas sistemos lankstumas norint gauti reikiamus įgaliojimus. Kuo daugiau galimybių (būdų) įgyti kvalifikaciją yra, tuo mažiau ribojanti sistema būtų svarstoma.</i></p> <p><i>Nors vien dėl to, kad nėra jokių kitų būdų kvalifikacijai įgyti, Nuostata nebūtų automatiškai neproporcinga, todėl vertinant reikėtų tinkamai įvertinti šį kriterijų, atsižvelgiant į tam tikros profesijos reguliavimo kontekstą.</i></p>	<p>Lietuvoje psichologo kvalifikaciją numatoma įgyti vienu būdu. Atsižvelgiant į kitų šalių praktiką, kitos alternatyvos svarstytos nebuvo.</p> <p>Loretos Bukštytės Loretos Gustainienės, Liudos Šinkariovos sisteminiame tyrime „Pareiginių kvalifikacinių kompetencijų įgijimas neformaliojo ir savaiminio būdu: psichologo pareigybės pavyzdys“ (https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/36656/1/ISSN2335-8750_2008_N_45.PG_7-16.pdf) nurodoma, kad „Remiantis atlikta neformaliai ir savaiminiu būdu įgytų psichologo kompetencijų vertinimo ir pripažinimo galimybių analize, galime teigti, kad neformaliojo ir savaiminio būdu įgytas kompetencijas ruošiant psichologus įmanoma pripažinti, tačiau tik ribotą jų skaičių. Manome, kad kompetencijas, įgytas neformaliojo būdu, pripažinti yra didesnė galimybė, nes jos dažniausiai remiasi praktiniais asmens įgūdžiais ir teorinėmis žiniomis. Tačiau savaiminiu būdu įgytos kompetencijos kelia daugiau diskusijų, nes asmuo dažniausiai turi arba praktinius įgūdžius, arba tik teorines žinias. Jeigu tai yra teorinės žinios, tai galbūt įmanoma įskaityti psichologo kompetenciją, kuri yra įgyjama išklausus teorinius kursus, pvz., Psichologijos istoriją, Asmenybės teorijas, Statistinius psichologinių tyrimų metodus ir pan. Jeigu asmuo turi tam tikrų atitinkamos kompetencijos praktinių įgūdžių, tai dažniausiai jam stinga šių gebėjimų teorinio pagrindo, taigi ta kompetencija nėra lygiavertė formaliojo mokymosi metu įgyjamoms kompetencijoms. Socialiniuose moksluose mokomasi ir per savo patirtį, tačiau būtent psichologijoje ji sunkiai įgyjama savaiminiu būdu (tam reikalingas grįžtamasis ryšys, tam tikra socialinė aplinka, kuri sukuria formaliojo ar neformaliojo mokymosi situacijose). Besimokant psichologijos</p>

	<p>savaiminiu būdu gali būti sudėtinga intuityvų suvokimą transformuoti į žinias, o nuosekliai besimokant pagal specialiai sudarytą psichologijos studijų programą, įgyjamas psichologinis mąstymas, leidžiantis ne tik žinoti, bet ir turimas žinias sujungti į visumą bei selektyviai pritaikyti konkrečiose situacijose.“</p> <p>Be to, psichologijos studijų programos yra griežtai prižiūrimos: aukštųjų mokyklų studijų programas tvirtina Studijų kokybės vertinimo centras. Išorinis studijų programų vertinimas ir akreditavimas atliekamas ne rečiau kaip kartą per 7 metus. Siekiant išlaikyti kuo aukštesnę kokybę bei kad tas pačias studijas baigę studentai turėtų vienodas kompetencijas, vienu metu vertinamos visos vienos krypties studijos, vykdomos visose Lietuvos aukštosiose mokyklose. Taigi, neatitikus nustatytų reikalavimų, programa gali būti neakredituota bei grąžinta taisyti arba vertinama praėjus 3 metams, jei bent viena vertinamoji sritis yra įvertinta „patenkinamai“ – 2 balais pagal numatytas vertinimo sritis. Tad universitetines psichologijos studijų programas baigę psichologai ne tik įgyja teorinių žinių bei šių žinių pritaikymą praktikoje, tačiau ir vienodas kompetencijas pasirinktoje srityje.</p>
<p>10. Atitinkamai profesijai priskirtų veiklos rūšių galimą sutapimą su kitų profesijų veikla.</p> <p><i>Paišinkite, ar ir kaip vertinate galimybę dalintis priskirtomis veiklomis su kitomis profesijomis?</i></p>	Netaikoma
<p>11. Autonomiškumo lygį, kai reglamentuojama profesija galima užsiimti tik esant kitų kvalifikuotų asmenų priežiūrai ar atsakomybei, atsižvelgiant į teisės aktuose tai profesijai nustatytas priežiūros taisykles.</p> <p><i>Ar įvertinate savarankiškumo laipsnio svarbą užsiimant profesija, taip pat organizacinių ir priežiūros priemonių poveikį (ypač kai veikla vykdoma prižiūrint tinkamai kvalifikuotam specialistui)?</i></p>	<p>Psichologo profesijos autonomiškumo laipsnis yra aukštas: užsiimdami psichologo praktine veikla, šie specialistai priima savarankiškus sprendimus; gali dirbti tarpdisciplininėse komandose; atsako už teikiamų paslaugų rezultatus.</p> <p>Tiesiogiai psichologų veikla nėra prižiūrima kitų specialistų.</p>
<p>12. Mokslo ir technologinę plėtrą, kuri gali sumažinti arba padidinti asmenų, užsiimančių reglamentuojama</p>	Netaikoma

profesija, ir vartotojų turimos informacijos asimetriją.

Ar atsižvelgėte į mokslo ir technologijų raidą, kuri galėtų veiksmingai sumažinti informacijos asimetriją tarp specialistų ir vartotojų?

Ar įvertinote, kad vartotojams gali kilti sunkumų įvertinant paslaugų teikėjo turimas žinias ar kompetencijas? Kokios priemonės gali tai užtikrinti geriausia?

Ar įvertinote, kad techniniai pasiekimai, esanti informacija internete ar kita informacija sumažina atotrūkį tarp paslaugų teikėjo ir vartotojo?

Kai Nuostatos susijusios su sveikatos priežiūros sektoriaus profesijų reglamentavimu ir (arba) turi poveikį paciento saugumui, vertinant proporcingumą atsižvelgiama į tikslą užtikrinti sveikatos apsaugą.

Jei profesija susijusi su sveikatos priežiūra ir turi poveikį paciento saugumui, turite pateikti informaciją kaip nustatant reikalavimus buvo atsižvelgiama į tikslą užtikrinti sveikatos apsaugą.

Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas nustato, kad asmens sveikatos priežiūra yra valstybės licencijuota fizinių ir juridinių asmenų veikla, tai reiškia, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugas gali teikti tik atitinkamą praktikos licenciją turintys fiziniai asmenys, dirbdami įstaigoje, turinčioje licenciją užsiimti asmens sveikatos priežiūra. Asmens sveikatos priežiūra, kaip licencijuojama veikla, yra reglamentuojama teisės aktais (Medicinos praktikos įstatymas, Slaugos ir akušerijos praktikos įstatymas, Odontologijos praktikos ir burnos priežiūros praktikos įstatymas, Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas), kurie nustato tiek fizinių asmenų, besiverčiančių asmens sveikatos priežiūros specialisto praktika, kvalifikacinius reikalavimus, teises, pareigas, kompetenciją, atsakomybę, tiek juridiniams asmenims, užsiimantiems asmens sveikatos priežiūra, keliamus reikalavimus. Teisės aktais nustatyta, kokie specialistai priskiriami asmens sveikatos priežiūros specialistams, kokios yra licencijuojamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos ir kokie keliami šių paslaugų teikimo reikalavimai.

Šiuo metu kvalifikaciniai reikalavimai medicinos psychologams yra užtikrinami Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymu ir, įtvirtinus įstatymo projektu siūlomus kvalifikacinius reikalavimus, situacija nesikeis.

Atitinkamai įtvirtinus vienodus kvalifikacinius reikalavimus kitų sričių psychologams, kurie tiesiogiai asmens sveikatos priežiūros paslaugų neteikia, tačiau iš dalies daro įtaką visuomenės psichikos sveikatai, bus užtikrinta bendra paslaugų kokybė.

Teisės akto projekto rengėjas įvertina atitiktį Nuostatų, susijusių su laikinai ar kartais teikiamomis paslaugomis pagal Įstatymo II dalį, proporcingumo

1) Netaikoma;

2) asmuo, atvykdamas į Lietuvos Respubliką ir pateikdamas išankstinę deklaraciją dėl laikinai ir kartais teikiamų paslaugų, turi pateikti ir dokumentus apie įgytą kvalifikaciją

principui, įskaitant:

1) automatinę laikinąją registraciją arba asocijuotą (pro forma) narystę profesinėje organizacijoje ar institucijoje, nurodytą Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 8 straipsnio 1 punkte⁶;

2) išankstinę deklaraciją, dokumentus ar kitus reikalavimus, nurodytus Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 9 straipsnyje;

3) reikalavimą paslaugų teikėjui sumokėti mokesť arba atlyginti bet kokias išlaidas, susijusias su profesinės kvalifikacijos pripažinimu ar galimybe užsiimti reglamentuojama profesija.

Jei siūloma nuostata turi poveikį/yra susijusi su laikinai ir kartais teikiamomis paslaugomis reikalinga įvertinti šios nuostatos atitikimą proporcingumo principui, įvertinant kokią įtaką gali turėti paslaugų teikėjui ir gavėjui laikina paslaugų teikėjo automatinė registracija/narystė profesinėje organizacijoje, išankstinę deklaraciją, pateikiami dokumentai, reikalavimai paslaugų teikėjui sumokėti mokesť ar atlyginti kitas išlaidas, kurios yra susiję su paslaugų teikėjo profesinės kvalifikacijos

(taikoma medicinos ir mokyklų psichologams).

2) Netaikoma.

⁶ „Teisėtą įsisteigimą kitoje valstybėje narėje įrodęs paslaugos teikėjas atleidžiamas nuo:

1) narystės arba registracijos profesinėje organizacijoje ar institucijoje, jeigu tai privaloma asmenims, siekiantiems dirbti pagal tą pačią profesiją Lietuvos Respublikoje. Kompetentinga institucija pagal šio įstatymo 7 straipsnio 5 dalį tam tikroms profesijoms ar jų grupėms gali nustatyti automatinės laikinosios registracijos arba asocijuotos (pro forma) narystės tokioje profesinėje organizacijoje ar institucijoje reikalavimus. Tokios registracijos ar narystės reikalavimas negali vilkinti ar kitaip apsunkinti paslaugų teikimo ir sudaryti jokių papildomų išlaidų paslaugos teikėjui. Kompetentinga institucija nusiunčia atitinkamai profesinei organizacijai šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nurodytos deklaracijos ir, kai taikytina, šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje nurodytos atnaujintos deklaracijos kopiją, jeigu profesijos susijusios su visuomenės sveikata ir sauga, kaip nurodyta šio įstatymo 9 straipsnio 8 dalyje, arba jų kvalifikacijos įrodymai automatiškai pripažįstami pagal šio įstatymo III dalies III skyrių, šio įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje nurodytų dokumentų kopijas, ir tai sudaro automatinę laikinąją registraciją ar asocijuotą (pro forma) narystę“;

<p><i>pripažinimu ar galimybe užsiimti reglamentuojama profesija.</i></p>	
<p>Kiekybiniai/kokybiniai įrodymai</p> <p><i>Pateikite visą surinktą svarbią informaciją (pvz., kokybinius ir (arba) kiekybinius įrodymus) apie konkretų Nuostatos poveikį. Kokybiniai ir kiekybiniai įrodymai turėtų pagrįsti argumentus pateiktus vertinant Nuostatą pagal pirmiau nurodytus kriterijus.</i></p> <p><i>Kiekybiniai ir kokybiniai įrodymai gali būti pateikiami ir įvertinant/analizuojant kiekvieną kriterijų atskirai. Tokiu atveju, pateikti kiekybinių ir (arba) kokybinių įrodymų atskirai nėra būtina.</i></p>	<p>Per metus universitetuose parengiama apie 200 psichologų. Licencijuotų (arba turinčių spaudo numerį) medicinos psichologų yra 1018. Švietimo sistemoje 2021–2022 mokslo metais dirbo 1017 psichologų.</p> <p>Didžiojoje dalyje Europos Sąjungos valstybių psichologo paslaugų kokybė yra užtikrinama įstatymais. Europoje psichologo profesija yra reglamentuojama remiantis Europos psichologų asociacijų federacijos (EFPA) 2010 m. patvirtintu Europos psichologo profesiniu standartu (EuroPsy). Šis standartas apibrėžia minimalius kvalifikacinius reikalavimus norint teikti psichologo paslaugas Europoje.</p>